

ΤΟ «ΔΕΔΙΚΑΣΜΕΝΟ» ΕΠΙ ΑΞΙΩΣΕΩΣ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΔΙΑΦΥΓΟΝΤΩΝ ΚΕΡΔΩΝ

Το ελληνικό δικονομικό δίκαιο (όπως άλλωστε και τα δίκαια της κεντρικής ευρωπαϊκής¹ αλλά και της νεολατινικής² οικογένειας) αρνείται να περιβάλει με τη δύναμη του δεδicasμένου, αυτοτελώς, τις παραδοχές της δικαστικής απόφασης περί του πραγματικού του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου, έστω κι αν αυτές στηρίζουν ευθέως το διατακτικό της. Το δόγμα του δεδicasμένου, όπως αποτυπώνεται στις διατάξεις των άρθρων 322 και 324 του ΕλλΚΠολΔ, είναι ότι η λειτουργία του (θετική και αρνητική³) εκδηλώνεται εν αναφορά προς ολόκληρο τον δικανικό συλλογισμό, ως σύνολο (μείζων πρόταση, ελάσσων πρόταση, συμπέρασμα) και όχι μεμονωμένως ως προς τις παραδοχές του δικαστηρίου που αναφέρονται είτε 1) στην έννοια της εφαρμοσθείσας διατάξεως νόμου είτε 2)

¹ (με προεξάρχοντα το γερμανικό, το αυστριακό και το ελβετικό δίκαιο).

² (με κύριους εκπροσώπους το ιταλικό και το γαλλικό δίκαιο).

³ **Ράμμος**, Στοιχεία ΕλλΠολΔικ, τ. Ι (1961) § 145 Α σελ. 415. **Ο ίδιος**, Επιτομή αστικού δικονομικού δικαίου, έκδ.1975, § 53 II Α σελ. 85. **Κονδύλης**, Το δεδicasμένον κατά τον ΚΠολΔικ (έκδ. 1983). § 12 II Α σελ. 115 επ. και Β σελ. 121 επ. **Αστ. Γεωργιάδης**, Αναγνώρισις και εκτέλεσις αλλοδαπών αποφάσεων, Αρμ. ΚΗ, § III σελ. 601, όπου κι άλλες παραπομπές στην υποσημ. Νο 14. **Ποδηματά**, Δεδicasμένο (Αντικειμενικά όρια ιδίως επί ενστάσεων) τ. Ι έκδοση 1995 σελ. 80 επ. ΑΠ 1025/1993 ΕΛΔ 35,1565. ΕφΘεσ 796/1992 ΕΛΔ 33,1289. ΕφΑθ 8908/1983 ΕΛΔ 25,366. ΠΠρΑθ 16232/1983 ΕΛΔ 1439.

στα πραγματικά περιστατικά που αυτό δέχθηκε ως αποδειχθέντα⁴⁻⁵.

⁴ ΟλομΑΠ 15/1993 ΕΛΔ 39,303. ΑΠ 386/2000 ΕΛΔ 41,1311. ΑΠ 19/2000 ΕΛΔ 41,986. ΑΠ 31/1999 ΕΛΔ 40,1336. ΑΠ 1446/1998 ΕΛΔ 39,1610. ΑΠ 15/1998 Δ. 1998,422. ΑΠ 995/1992 ΕΛΔ 1994,381. ΑΠ 406/1986 ΕΛΔ 28,293. ΑΠ 303/1979 ΝοΒ 27,1284. ΑΠ 683/1977 ΝοΒ 26,363. ΑΠ 1191/1974 ΝοΒ 23,729. ΕφΑθ 9548/1997 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΘεσ 43/1994 Αρμ. 1994,1145. ΕφΘεσ 3102/1992 ΕΛΔ 1994,637. ΕφΑθ 8204/1991 ΕΛΔ 33,865. ΕφΠειρ 178/1990 ΕΛΔ 1992,407. ΕφΠειρ 1120/1986 ΕΛΔ 29,718. ΕφΑθ 7123/1975 ΕΛΔ 1977,45. ΕφΑθ 920/1984 ΕΛΔ 25,1192. ΠΠρΜυτλ 138/1989 ΕΛΔ 32,633. ΜΠρΑθ 7374/1984 ΕΛΔ 26,1228. **Κονδύλης**, ανωτ. § 19 II 3 σελ. 235. **Ράμμος**, Διάγραμμα Εισηγητού, ΣχέδΠολΔικ III (1951) σελ. 202. **Ο ίδιος**, Εγχειρίδιον I § 205 I σελ. 572/3. **Γεσίου-Φαλτσή**, στο Αφιέρωμα στον Κ. Βαβούσκο, τ. Β' σελ. 32-34. **Η ίδια**, Γνωμοδ. Αρμ. 1987, σελ. 23/4. **Κεραμεύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. I (1983). § 117 σελ. 302/3. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή § III 2 γ' σελ. 63 επ. και υπό το άρθρο 324 § II 2 σελ. 1320 επ. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 18 (3.2.4.) σελ. 276 επ. **Ο ίδιος**, Η ανίσχυρος διαδικαστική πράξις, § 8 σελ. 306. **Ο ίδιος**, Μαθήματα πολιτικής δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες, 1984, § 8.3.2.4.1. σελ. 274 επ. **Ο ίδιος**, Τα αντικειμενικά όρια του δεδicasμένου κατά το ελληνικό δίκαιο, Δ. 19 § 3 σελ. 716-717. **Ο ίδιος**, Το κύριο περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής, Δ. 12 § 3 σελ. 410. **Βερνάρδος**, ανωτ. σελ. 179. **Ποδηματά**, ανωτ. Κεφ. Α' § 3 I σελ. 79 επ. και 1 (B) σελ. 50 επ. **Αρβανιτάκης**, Τα χρονικά όρια του δεδicasμένου, 1995 § 2 I 1 σελ. 34-35, όπου και άλλες παραπομπές στις υποσημειώσεις υπό τους αριθμούς 4 και 5. **Σινανιώτης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § IV σελ. 126. **Μάγνης**, Η έννοια της έννομης σχέσης στο αστικό και στο δικονομικό δίκαιο, Δ. 13 Κεφ. Θ' σελ. 34 επ.

⁵ Ομοίως, αντικείμενο της αναγνωριστικής αγωγής είναι κατά νόμο μόνον δικαιώματα και υποχρεώσεις που απορρέουν από συγκεκριμένο κανόνα δικαίου. Συνεπώς, μόνον το πόρισμα του νομικού συλλογισμού που καταλήγει στη διάγνωση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, μπορεί ν' αποτελέσει συννόμως αντικείμενο δικαστικής κρίσης (επομένως και περιεχόμενο του δεδicasμένου). Αντιθέτως, οι προτάσεις που οδηγούν στην συναγωγή του πορίσματος αυτού (και συγκεκριμένως είτε η μείζων : η έννοια του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου, είτε η ελάσσων : η διαπίστωση του πραγματικού) δεν συνιστούν μόνες τους παραδεκτό αντικείμενο της αναγνωριστικής αγωγής. Αποστολή του δικαστηρίου είναι αποκλειστικά η απαγγελία εννόμων συνεπειών. Η εκπλήρωση της αποστολής αυτής στο χώρο της αναγνωριστικής αγωγής επιβάλλει την ενασχόληση του δικαστηρίου αποκλειστικά με (αμφισβητούμενα εκατέρωθεν) δικαιώματα και υποχρεώσεις και όχι απλών στοιχείων που οδηγούν στη θεμελίωσή τους (Από την πλουσιότατη συναφή νομολογία, βλ. χαρακτηριστικά τις αποφάσεις : ΑΠ 914/1997 ΕΛΔ 1999,590 και ΕΕΝ 1999,61. ΑΠ 4/1992 ΕΛΔ 34, 65. ΑΠ 127/1990 Δ. 1992,125 και ΕΕΝ 1990,657. ΑΠ 364/1988 ΕΕΝ 1989,205 και ΝοΒ 1989,252. ΑΠ 1582/1979 Δ. 12, 169. ΕφΑθ 5097/2002 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 431/2001 ΕΛΔ 42,1354. ΕφΘεσ 977/2000 Αρμ. 2000,822. ΕφΑθ 1087/1999 ΕΛΔ 1998,414. ΕφΑθ 9550/1998 ΕΛΔ 40,1101. ΕφΑθ 2871/1998 ΝοΒ 48,1137. ΠεντΕφΑθ 1089/1997. ΕφΛαρ 629,1996 Δ. 1997,2754. ΕφΘεσ 3102/1992 ΕΛΔ 35,637. Από την δε συναφή βιβλιογραφία, βλ. **Μητσόπουλο**, Η αναγνωριστική αγωγή κατά το ελληνικόν δικονομικόν δίκαιον, έκδ. 1947, § 7 σημ. 2 σελ. 124. **Κεραμέα**, ανωτ. § 59 σελ. 133 επ. **Μπέη**, ΕρμΚΠολΔ, στην Εισαγωγή § 4 III 2 σελ. 26 και § 8 III 2 (γ) σελ. 65-66, καθώς και υπό το άρθρο 70 § III 3 σελ. 382 επ. **Τον ίδιο**, Αντικείμενο αναγνωριστικής αγωγής, Γνωμδ. Δ. 19 σελ. 56 επ. **Τον ίδιο**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 5 (2.2.2.3.) σελ. 111. **Τον ίδιο**, Μαθήματα Πολιτικής δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες, 1984, § 4.2.1. σελ. 185 επ. **Θεοδωράκη**, Αντικειμενικά όρια του δεδicasμένου σε αντιδιαστολή με τα όρια του άρθρου 70 του ΚΠολΔ, Δ. 16,622 επ.). Αντιστοίχως, αντικείμενο του δεδicasμένου αποτελεί η αξίωση του ενάγοντος (: η έννομη συνέπεια που είχε επικαλεσθεί με την αγωγή του), εν σχέσει με τον αντίστοιχο κανόνα δικαίου από τον οποίο πηγάζει η αξίωση αυτή και στον οποίο κατά την τελεσίδικη απόφαση

Δεδικασμένο δηλαδή δημιουργείται μόνον ως προς την κριθείσα έννομη σχέση (ΚΠολΔ 322, 324), με άλλα λόγια την αξιούμενη από τον ενάγοντα έννομη συνέπεια⁶, η οποία - ως αντικείμενο της δίκης⁷ - ήχθη προς εκδίκαση ενώπιον του δικαστηρίου. Η δικαστική κατάφαση περί του ότι ισχύει η επίδικη έννομη συνέπεια, ως συμπέρασμα του οικείου δικανικού συλλογισμού, περιλαμβάνει και τον εφαρμοσθέντα κανόνα δικαίου και τη βιοτική σχέση που αποτελεί το πραγματικό του εν λόγω κανόνα και το μνησθέν συμπέρασμα⁸.

Για παράδειγμα, επί αγωγής με την οποία ζητείται χρηματικό ποσό ως αποζημίωση του ενάγοντος, από την απώλεια εισοδημάτων του, επειδή ο εναγόμενος σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο τον τραυμάτισε με το αυτοκίνητό του, από αποκλειστική υπαιτιότητά του, επειδή - αμελώς ενεργώντας - παραβίασε διάταξη του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, το δεδικασμένο που θα δημιουργήσει η σχετική τελεσίδικη δικαστική απόφαση που πιθανώς θα κάνει δεκτή την αγωγή, περιλαμβάνει ως ενιαίο και αδιάσπαστο όλο και 1) την παραδοχή περί του ότι εφαρμοστέος είναι ο συγκεκριμένος κανόνας δικαίου και ενδεχομένως (επί ασαφείας του) ποιά είναι η έννοιά του και 2) την παραδοχή ότι αποδείχθηκαν τα επικαλούμενα από τον ενάγοντα περιστατικά τα οποία συνιστούν το πραγματικό του ανωτέρω εφαρμοστέου κανόνα δικαίου⁹ και 3) το

θεμελιώνεται η αγωγή(**Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § III 1 σελ. 1324. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 18 παρατηρ.3.2.4.1.2. σελ. 278. **Μητσόπουλος/Κεραμέυς**, Δεδικασμένο' η νομική αιτία το οριοθετεί αντικειμενικά. κλπ. Γνμδ, ΕΛΔ 24 § Α 4 σελ. 6-7. **Απ. Γεωργιάδης**, Η «συρροή αξιώσεων» επί συνδρομής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης, Δ. 6 § IV 5 σελ. 59).

⁶ ΑΠ 1025/1993 ΕΛΔ 35,1565. ΑΠ 683/1977 ΝοΒ 26,363. ΕφΑθ 9550/1998 ΕΛΔ 40,1101. ΕφΑθ 2534/1998 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΠειρ 833/1989 ΕΛΔ 31,1491. **Μητσόπουλος**, Η αναγνωριστική αγωγή κατά το ελληνικόν δικονομικόν δίκαιον, έκδ. 1947, σελ. 96-97. **Ο ίδιος**, Ανακοπαί του εκ προσυμφώνου αγοραστού και κατόχου ακινήτου του πτωχού επί καταχρηστική ασκήσει υπό του συνδίκου της διά πλειστηριασμού επισπευδομένης εκποίησης, (Μελέτη, αφιερωθείσα από τον συγγραφέα στον Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών και Ακαδημαϊκό Γεώργιο Μιχαηλίδη-Νουάρο) ΕΛΔ 25 § V σελ. 883.

⁷ **Μιχελάκης**, Κανών δικαίου και δεδικασμένον, ΕΛΔ 25 § 1 σελ. 529. **Μπέης**, Το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, Δ. 21 σελ. 3 επ. και ιδίως στην § 10.2 σελ. 31 επ. ΑΠ 127/1990 ΔΕΝ 1991,277 = Δ. 1992,125 = ΕΕΝ 1990,657. ΑΠ 364/1988 ΕΕΝ 1989,205 = ΕΕργΔ 1989,1031= ΝοΒ 1989,252. ΕφΝαυπλ 641/1995 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΛαρ 629/1996 Δ. 1997,3754. ΕφΠειρ 833/1989 ΕΛΔ 31,1491.

⁸ Βλ. **Μπέη**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § III 1 σελ. 1324. **Τον ίδιο**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 18 (3.2.4.1.2.) σελ. 278. **Τον ίδιο**, Τα αντικειμενικά όρια του δεδικασμένου κατά το ελληνικό δίκαιο, Δ. 19, σελ. 710 επ. και ιδίως § 3 σελ. 716-717 και § 7,8 σελ. 719 επ. **Μητσόπουλο/Κεραμέα**, Δεδικασμένο' η νομική αιτία το οριοθετεί αντικειμενικά κλπ, (Γνμδ.), ΕΛΔ 24 § Α (4) σελ. 6/7. **Απ. Γεωργιάδης**, Η «συρροή αξιώσεων» επί συρροής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης, Δ. 6 § IV 5 σελ. 59.

⁹ Περί του ότι η έννομη συνέπεια που καθορίζει ο εκάστοτε κανόνας δικαίου, επέρχεται μόνον εφόσον διαγνωσθούν τα πραγματικά περιστατικά του πραγματικού του κανόνα αυτού, σύμφωνα

συμπέρασμα του δικανικού συλλογισμού, συγκείμενο στο ότι ο εναγόμενος είναι υποχρεωμένος να καταβάλει στον ενάγοντα το δείνα χρηματικό ποσό, ως αδικοπρακτική αποζημίωση. Το αδιάσπαστο αυτό όλο θα καθορίσει και τα όρια της αρνητικής λειτουργίας του δεδicasμένου, ως αρνητικής δικονομικής προϋπόθεσης, υπό την έννοια ότι δεν επιτρέπεται ν' ασκηθεί εκ νέου αγωγή μεταξύ των ιδίων διαδίκων και με την ίδια δικονομική θέση, η οποία θα ερείδεται στα ίδια με την πρώτη πραγματικά περιστατικά, θα έχει το ίδιο αίτημα και θα προκαλεί την ενεργοποίηση του ίδιου κανόνα δικαίου¹⁰. Όμως δεν γεννάται και δέσμευση από το δεδicasμένο και ως προς την έννοια που προσέδωκε το δικαστήριο στην διάταξη νόμου που έκρινε ως εφαρμοστέα¹¹, ακριβώς επειδή η κατάστρωση της μείζονος προτάσεως του δικανικού συλλογισμού έγινε ερμηνευτικώς και δεν υπάρχει διάταξη νόμου, βάσει της οποίας οι ερμηνευτικές παραδοχές ενός δικαστηρίου ως προς την έννοια κανόνα δικαίου να είναι

με την αποκαλούμενη «θεωρία της λειτουργίας του κανόνα δικαίου», βλ. **Μιχελάκη**, Κανών δικαίου και δεδicasμένο, ΕΛΔ 25 § 2 σελ. 533/4. **Τον ίδιο**, Εισαγωγή εις το δίκαιον και εις την επιστήμην του δικαίου, 1968, σελ. 22. **Αραβαντινό**, Στοιχεία μεθοδολογίας του δικαίου, τ. Α', Κεφ. Β' § 2 σελ. 34 επ. **Τον ίδιο**, Εισαγωγή στην επιστήμην του δικαίου, 1978, σελ. 107 επ. και 121 επ. **Μπέη**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή § 4 ΙΙΙ σελ. 23 επ. και υπό το άρθρο 216 § ΙV σελ. 960 επ. **Τον ίδιο**, Το κύριο περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής, Δ. 12 § 3 σελ. 227. **Τον ίδιο**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 3 (3.1.1.) σελ. 31 και § 5 (3.2. επ.) σελ. 113 επ. **Τον ίδιο**, Μαθήματα πολιτικής δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες, 1984, § 4.2.1. σελ. 185 επ. **Βερβενιώτη**, Η αοριστία της αγωγής και ο αναιρετικός της έλεγχος, ΝοΒ 27 § ΙΙ Α σελ. 1564 και Ανααιρετικά κείμενα (1993) σελ. 3 επ. **Απ. Γεωργιάδη**, Η «συρροή αξιώσεων» επί συνδρομής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης, Δ. 6 § ΙV 1 σελ. 56. ΑΠ 1266/1989 ΕΛΔ 32,790. ΕφΑθ 1205/1997, ΕφΑθ 5141/1996, ΕφΝαυπλ 641/1995 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 6435/1987 ΝοΒ 36,364. ΕφΑθ 10371/1986 ΕΛΔ 29,139. ΕφΑθ 5454/1986 ΕΛΔ 28,1448 και Δ. 18,203. ΕφΑθ 2822/1986 ΕΛΔ 27,701. ΕφΑθ 1194/1984 ΕΛΔ 26,57. ΕφΠατρ 578/1984 ΕΛΔ 26,77. ΠΠρΑθ 7555/1985 ΕΛΔ 26,1407.

¹⁰ **Κονδύλης**, ανωτ. § 12 ΙΙ Α 1 σελ. 115 επ. **Ράμμος**, Στοιχεία ΕλλΠολΔικ, τ. Ι (1961) § 145 Α σελ. 415. **Ποδηματά**, ανωτ. σελ. 82-3. **Μπέης**, Μαθήματα πολιτικής δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες, 1984, § 8.3.2.2. σελ. 271-272. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 18 παρατηρ. αριθ. 3.2.2.2. σελ. 274. ΑΠ 1025/1993 ΕΛΔ 35,1565. ΕφΘεσ 796/1992 ΕΛΔ 33,1289.

¹¹ ΑΠ 223/1954 ΝοΒ 2,663. ΕφΑθ 2786/1992 ΕΛΔ 34,365. ΕφΑθ 11120/1991 ΕΛΔ 34,158. **Ράμμος**, Στοιχεία ΕλλΠολΔικ τ. Ι (έκδ. 1961) § 147 Α σελ.432.

δεσμευτικές για άλλο, ομοιόβαθμο¹². Εξάλλου, δεν δεσμεύουν με δεδικασμένο - κατά το δόγμα του δεδικασμένου, όπως είναι νομοθετημένο και καταστρωμένο στον ΕλλΠολΔικ - ούτε και οι παραδοχές του δικαστηρίου επί των πραγματικών περιστατικών¹³, επειδή η κρίση του δικαστηρίου εχώρησε αποδεικτικά, δηλαδή μετ' εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων της οικείας δικογραφίας και δεν είναι νοητό να υπάρχει δέσμευση άλλου δικαστηρίου από τις εν λόγω τελικές παραδοχές του πρώτου¹⁴. Τέλος, δεν δημιουργείται δεδικασμένο ούτε και ως προς το νομικό χαρακτηρισμό των γεγονότων τα οποία κρίθηκαν τελεσιδίκως ως αποδεδειγμένα και συνεπώς δεν δεσμεύει σε μελλοντική δίκη, ακόμη κι αν πρόκειται για τους ίδιους διαδίκους¹⁵. Αυτό λοιπόν που κατοχυρώνει το δεδικασμένο δεν είναι το πραγματικό γεγονός (στοιχείο του εφαρμοσθέντος κανόνα δικαίου) που το δικαστήριο δέχθηκε ως αποδειχθέν, παρά η καταληκτική κρίση του δικαστηρίου¹⁶ και συγκεκριμένως το εάν ισχύει ή όχι η έννομη συνέπεια που αποτέλεσε και το αντικείμενο της δίκης, ενόψει και του ότι κατά το Σύνταγμα και το Νόμο η δικαιοδοσία των δικαστηρίων περιορίζεται μόνον στην

¹² **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § II 3 σελ. 1321. **Ράμμος**, Στοιχεία ΕλλΠολΔικ τ. Ι (έκδ. 1961) § 147 Α σελ. 432. Εξαιρούνται οι περιπτώσεις κατά τις οποίες ισχύει το δόγμα της ιεραρχίας (**Ράμμος**, Στοιχεία ΕλλΠολΔικ τ. Ι (έκδ. 1961) § 147 Α υποσημ. αριθ. 1 σελ. 432). Κατά το δόγμα αυτό, η λύση που δόθηκε σε εκκρεμή δίκη, επί νομικού ζητήματος, από ανώτερο δικαστήριο, δεσμεύει το κατώτερο που επιλαμβάνεται στη συνέχεια της υποθέσεως (**Ράμμος**, Στοιχεία ΕλλΠολΔικ τ. Ι (έκδ. 1961) § 49 II Ζ σελ. 97). Ειδικότερα, (1) όπως προκύπτει από τα άρθρα 12,309, 321, 522,525 § 1 και 535 § 1 του ΚΠολΔ, η απόφαση του Εφετείου με την οποία εξαφανίζεται η απόφαση η απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου λόγω εσφαλμένης απόρριψης της αγωγής ως αόριστης ή αβάσιμης κατά νόμο και στη συνέχεια αναπέμπεται η υπόθεση για να εκδικασθεί κατ' ουσίαν, δεσμεύει ενδοδιαδικαστικώς το πρωτοβάθμιο δικαστήριο ως προς το κριθέν νομικό ζήτημα (ΑΠ 445/1994 ΕΛΔ 36,363) και (2) ρητώς η ΚΠολΔ 580 § 4 ορίζει ότι οι αποφάσεις της Ολομελείας και των Τμημάτων του Αρείου Πάγου δεσμεύουν τα δικαστήρια που ασχολούνται με την ίδια υπόθεση, ως προς τα νομικά ζητήματα που έλυσαν..

¹³ **Μπέης**, Τα αντικειμενικά όρια του δεδικασμένου κατά το ελληνικό δίκαιο, Δ. 19 § 7 σελ. 719. ΕφΑθ 8204/1991 ΕΛΔ 33,865.

¹⁴ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή § 8 III (γ) σελ. 63 επ. και υπό το άρθρο 324 § II 3 σελ. 1320. **Ο ίδιος**, Το κύριο περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής, Δ. 12 § 3 σελ. 410. **Ο ίδιος**, Σχόλιο στη σύμφωνη ΠΠρΑθ 10473/1972 Δ.3 σελ. 693. **Ο ίδιος**, Δ. 2 σελ. 428 και 606. **Ράμμος**, Στοιχεία ΕλλΠολΔικ τ. Ι § 147 Α σελ. 432. **Σινανιώτης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § IV σελ. 126. **Κονδύλης**, ανωτ. § 19 II σελ. 234 επ. **Γιακουμής**, Περί των παρεμπιπτόντων ζητημάτων και της επ' αυτών επεκτάσεως του δεδικασμένου, Δ. 4 § 2 III 3 σελ. 22.

¹⁵ **Μπέης**, Τα αντικειμενικά όρια του δεδικασμένου κατά το ελληνικό δίκαιο, Δ. 19 § 8 σελ. 722-723.

¹⁶ ΕφΑθ 920/1984 ΕΛΔ 25,1192 με ενημ. σημ. **Κυρ. Γεωργίου**.

αναγνώριση των εννόμων σχέσεων¹⁷⁻¹⁸, ενώ αντιθέτως δικαιοδοσία προς

¹⁷ **Κονδύλης**, ανωτ. § 19 II 1 σελ. 234. **Ποδηματά**, ανωτ. σελ. 53.

¹⁸ Σημασία έχει η θέση που θα υιοθετήσει κανείς περί της εννοίας του όρου «έννομη σχέση». Σχετικώς έχουν υποστηριχθεί δύο απόψεις : Κατά την πρώτη, είναι έννομη η βιοτική σχέση που ρυθμίζεται από το δίκαιο και συνδέει ένα πρόσωπο προς άλλο πρόσωπο ή πράγμα (**Μπαλής**, ΓενΑ, § 22. **Σημαντήρας**, ΓενΑ 1980 περιθ. αριθ.190. Από την σχετική πάγια νομολογία, βλ.ενδεικτικώς τις ΑΠ 919/1975 ΝοΒ 24,255. ΑΠ 959/1972 ΝοΒ 21,475. ΑΠ 240/1971 ΝοΒ 19,750).Κατά την θεωρία αυτή, χαρακτηριστικό γνώρισμα της έννομης σχέσης είναι ότι από αυτήν πηγάζουν δικαιώματα. Αποτελεί συνεπώς το θεμέλιο, το έδαφος, από το οποίο βλαστάνουν δικαιώματα, ως λειτουργικές εκδηλώσεις της (**Κονδύλης**, ανωτ. § 12 σημ. 33 σελ. 125). Άρα, η σύμβαση, η αδικοπραξία αποτελούν έννομες σχέσεις κι όχι πραγματικά περιστατικά, εκφάνσεις της εμπειρικής πραγματικότητας.Ως έννομη λοιπόν σχέση νοούνται από κοινού, ως αδιάσπαστο σύνολο, τόσο το βιοτικό συμβάν, όσο και οι έννομες συνέπειές του. Γι' αυτό και κατά τη θέση αυτή δημιουργείται δεδικασμένο, όχι μόνο για τη συγκεκριμένη έννομη συνέπεια που αποτέλεσε το αντικείμενο της δίκης, αλλά και για τα παραγωγικά γεγονότα της (τα πραγματικά περιστατικά), ως αναγκαία εννοιολογικά στοιχεία της (**Κονδύλης**, ανωτ. Βλ. και ΑΠ 1266/1977 ΝοΒ 26,1043. ΑΠ 631/1977 ΝοΒ 26,342. ΑΠ 690/1976 ΝοΒ 25,43. ΑΠ 374/1976 ΝοΒ 24,886. ΑΠ 162/1976 ΝοΒ 24,695. ΑΠ 1192/1974 ΝοΒ 23,730.). Συνεπώς, σε μεταγενέστερη δίκη μεταξύ των ίδιων διαδίκων δεν θα κριθεί εκ νέου το θεμέλιο του επιδίκου δικαιώματοςγεγονός, παρά μόνον το τελευταίο, εφόσον είναι διαφορετικό (**Κονδύλης**, ανωτ. Βλ. και ΟλομΑΠ 967/1973 ΝοΒ 22,505. ΑΠ 1530/1980 ΝοΒ 30,872. ΑΠ 377/1979 ΝοΒ 27,1435. ΑΠ 615/1983 ΝοΒ 32,74. ΑΠ 1807/1983 ΝοΒ 33,1731. ΑΠ 211/1983 ΕΛΔ 24,650=ΝοΒ 31,1553. ΑΠ 1266/1977 ανωτ. ΕφΠειρ 432/1982 ΝοΒ 30,1098. ΕφΑθ 6691/1979 ΝοΒ 28,1172. ΕφΑθ 6497/1977 ΝοΒ 26,744. ΕφΑθ 5909/1976 ΝοΒ 25,400). Αντιθέτως, κατά τη δεύτερη από τις απόψεις, με τον όρο έννομη σχέση δεν θεωρούμε το βιοτικό συμβάν, το γεγονός της εμπειρικής πραγματικότητας, παρά την έννομη συνέπεια που προβλέπει ο εκάστοτε εφαρμοστέος κανόνας δικαίου (**Μιχελάκης**, Κανών δικαίου και δεδικασμένον, ΕΛΔ 25 § 1 σελ. 529. **Μπέης**, Το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, Δ. 21 σελ. 3 επ. και ιδίως στην § 10.2 σελ. 31 επ. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή § 4 ΙΙ 2 σελ. 26 και υπό το άρθρο 322 § ΙΙ 1γ' σελ. 132. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 1 παρατηρ. 3 σελ. 31 επ. και § 5 σελ. 105 επ. **Μητσόπουλος**, Η αναγνωριστική αγωγή κατά το ελληνικόν δικονομικόν δίκαιον, § 7 υποσημ. αριθ. 2 σελ. 124. **Νίκας**, Το έννομο συμφέρον (1981), σελ. 111 υποσημ. αριθ. 53. **Ράμμος**, Στοιχεία ελληνικής πολιτικής δικονομίας, τ. 1ος, έκδοση 1961 § 147 Β σελ. 432. **Κεραμεύς**, Ουσιαστικόν δεδικασμένον επί προδικαστικών ζητημάτων (1967), σελ. 199-200. **Σινανιώτης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § ΙV σελ. 126. **Μάγγνης**, ανωτ. Κεφ. Α' § 4 σελ. 8. **Γιακουμής**, Περί των «παρεμπιπτόντων ζητημάτων και της επ' αυτών επεκτάσεως του δεδικασμένου, Δ. 4 § 2 ΙΙΙ 9 σελ. 24. **Παναγόπουλος**, Σχόλιο, Δ. 13 σελ. 759. **Γεωργίου**, Δεδικασμένο - Έννομη σχέση - Προδικαστικό ζήτημα, ΕΛΔ 26,1103 επ. Από τη σχετική νομολογία, βλ. τις αποφάσεις : ΑΠ 127/1990 ΔΕΝ 1991,277 = Δ. 1992,125 = ΕΕΝ 1990,657. ΑΠ 364/1988 ΕΕΝ 1989,205 = ΕΕργΔ 1989,1031= ΝοΒ 1989,252. ΑΠ 683/1977 ΝοΒ 26,363. ΕφΑθ 9550/1998 ΕΛΔ 40, 1101. ΕφΝαυπλ 641/1995 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΛαρ 629/1996 Δ. 1997,3754. ΕφΠειρ 833/1989 ΕΛΔ 31,1491. ΕφΑθ 1515/1980 ΝοΒ 28,1539. ΠΠρΑθ (πλειοψ.) 7555/1985 αδημ. στο νομικό τύπο. ΠΠρΑθ 10473/1972 Δ. 3, 694 με σχόλιο **Μπέη**. ΜΠρΑθ 7374/1984 ΕΛΔ 26,1228. Βλ. και τη νομολογία και βιβλιογραφία που αναφέρεται ανωτέρω στην υποσημ. αριθ.16). Επομένως, κατά την άποψη αυτή, το δεδικασμένο καλύπτει μόνον την κατάφαση ή την άρνηση της επίδικης έννομης συνέπειας. Δεδικασμένο, με άλλα λόγια, δημιουργεί μόνον η καταληκτική κρίση του δικαστηρίου, το συμπέρασμά του, το διατακτικό της απόφασής του. Όχι βέβαια μεμονωμένα, παρά σε σχέση κι εξάρτηση με ολόκληρο τον δικανικό συλλογισμό. Δεν δημιουργείται όμως δεδικασμένο και για τα παραγωγικά γεγονότα της επίδικης

αναγνώριση πραγματικών περιστατικών δεν έχουν τα δικαστήρια¹⁹. Εξάλλου, το δεδικασμένο στον ισχύοντα ΚΠολΔ δεν αποτελεί αποδεικτικό λόγο, επειδή δεν επαναλήφθηκε η διάταξη του άρθρου 273 αριθ. 3 της προϊσχύσασας Πολιτικής Δικονομίας, κατά την οποία το ουσιαστικό δεδικασμένο αποτελούσε αμάχητο τεκμήριο²⁰. Τέλος, δεν παροράται και το ότι τα πραγματικά περιστατικά, τα οποία το δικαστήριο δέχθηκε ως αποδειχθέντα, δεν περιέχονται σ' εκείνα ως προς τα οποία η δικαστική απόφαση παράγει υπό τις προϋποθέσεις της ΚΠολΔ 438 πλήρη απόδειξη²¹, γι' αυτό και στο μέρος τούτο η δικαστική απόφαση αποδεικνύει μόνον ως τεκμήριο²², δηλαδή όχι δεσμευτικά. **Κατ' ακολουθίαν, ως προς τα πραγματικά περιστατικά τα οποία αποτέλεσαν την ελάχιστονα σκέψη του δικανικού συλλογισμού στη συγκεκριμένη τελεσίδικη απόφαση, δεν επεκτείνεται το δεδικασμένο που παράγει η απόφαση αυτή και επομένως το ίδιο ή άλλο δικαστήριο δεν κωλύεται στην ίδια ή άλλη υπόθεση μεταξύ των ίδιων ή άλλων διαδίκων να καταλήξει σε διαφορετικό συμπέρασμα ως προς την αλήθεια ή μη των περιστατικών αυτών²³,** πράγμα το οποίο ρητώς τονίζεται στα πρακτικά της Συντακτικής Επιτροπής του ΚΠολΔ²⁴. Ειδικότερα, στο ανωτέρω παράδειγμα, εάν ο ενάγων με μεταγενέστερη αγωγή του ζητήσει να του επιδικασθεί και περαιτέρω αποζημίωση από την ίδια επικαλούμενη αμελή συμπεριφορά του εναγομένου, οδηγού του ζημιογόνου οχήματος, τότε δεν κωλύεται το δικαστήριο που θα επιληφθεί της αγωγής αυτής, να δεχθεί είτε ότι ουδεμία βαρύνει τον εναγόμενο υπαιτιότητα είτε ότι και ο ενάγων είναι συνυπαίτιος του τραυματισμού του, (αποδεχόμενο σχετική ένσταση

έννομης συνέπειας, επομένως και για την βιοτική σχέση που έχει παραγάγει την συνέπεια αυτή (**Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή § 8 ΙΙ 2 γ' σελ. 63 επ. και υπό το άρθρο 324 § ΙΙΙ 3 σελ. 1320 επ. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 18 παρατηρ. 3.2.4. σελ. 276 επ. **Κονδύλης**, ανωτ. § 19 ΙΙ 1 σελ. 235, όπου και παραπομπές σε συναφή νομολογία του Ακυρωτικού. ΕφΑθ 920/1984 ΕΛΔ 25,1192 με ενημερωτικό σημείωμα **Κυρ. Γεωργίου**. ΕφΑθ 7123/1975 ΕΛΔ 1977,45).

¹⁹ **Μητσόπουλος**, Η αναγνωριστική αγωγή κατά το ελληνικόν δικονομικόν δίκαιον, § 8 ΙV 1 σελ. 163 επ. **Ράμμος**, στην ΕρμΑΚ, υπό το άρθρο 127 ΕισΝΑΚ, περιθ. αριθ. 16. **Κονδύλης**, ανωτ. § 19 ΙΙ 1 σελ. 234.

²⁰ **Μπέης**, Σχόλιο, Δ. 6 σελ. 41. **Ράμμος**, Στοιχεία ΕΛΠολΔικ τ. Ι § 176 ΙΙΙ Α σελ. 528. **Κεραμεύς**, ανωτ. § 119 σελ. 309. Βλ. περιέργως και υπό την ισχύ του ΚΠολΔ, την ΕφΠειρ 1120/1986 ΕΛΔ 29,718.

²¹ ΑΠ 239/1977 ΝοΒ 25,1185. ΑΠ 819/1977 ΝοΒ 28,242. ΑΠ 1329/1974 ΝοΒ 23,859.

²² **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 312 § ΙΙΙ σελ. 1281. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 3 (3.2.2.1.) σελ. 273. **Ο ίδιος**, Σχόλιο, Δ. 6 σελ. 42. ΑΠ 239/1977 ΝοΒ 25,1185. ΑΠ 571/1977 ΝοΒ 26,197. ΑΠ 378/1975 ΝοΒ 213,1153. ΑΠ 623/1970 ΝοΒ 19,29.

²³ **Ράμμος**, Στοιχεία Ελληνικής Πολιτικής Δικονομίας τ. Ι § 147 Α σελ. 432. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § ΙΙ 3 σελ. 1321. **Ο ίδιος**, Τα αντικειμενικά όρια του δεδικασμένου κατά το ελληνικό δίκαιο, Δ. 19 § 7 σελ. 719.

²⁴ ΣχεδΚΠολΔ τ. ΙΙΙ σελ.202.

του εναγομένου, την οποία η προηγηθείσα απόφαση είχε απορρίψει ως αβάσιμη κατ' ουσίαν).

Να ληχθεί στο σημείο τούτο και το εξής : Τα πραγματικά περιστατικά που ετέθησαν υπ' όψιν του δικαστηρίου με την πρώτη από τις εν λόγω αγωγές, δεν αποτελούν βεβαίως προδικαστικά ζητήματα, ώστε να τεχθεί εξ αυτών δεδικασμένο και να δεσμεύσουν και το δικαστήριο που θα εκδικάσει την δεύτερη αγωγή, κατά το άρθρο 331 του ΚΠολΔ. Και τούτο, διότι κατά την σαφή έννοια της διάταξης αυτής, προδικαστικό ζήτημα δεν είναι το πραγματικό του εκάστοτε εφαρμοστέου κανόνα δικαίου²⁵, παρά μία άλλη έννομη συνέπεια, ενός άλλου κανόνα δικαίου, ο οποίος αποτελεί την κατά νόμο προϋπόθεση για την ισχύ της επίδικης έννομης σχέσης (: έννομης συνέπειας)²⁶.

Εκ πρώτης όψεως, οι παραδοχές αυτές ξενίζουν και δεν γίνονται εύκολα δεκτές, επειδή ειδικά ο εφαρμοστής του δικαίου δεν στέργει εύκολα ν' αποδεχθεί

²⁵ **Μπέης**, Δ. 23, 1071 και ΕρμΚΠολΔ υπό το άρθρο 324 § II 6 σελ. 1323. Μειοψηφία της ΕφΑθ 9845/1997 αδημ. στο νομικό τύπο. Βλ. όμως **Αρβανιτάκη**, ανωτ. σελ. 36 επ.

²⁶ **Κονδύλης**, ανωτ. § 12 Β 1 σελ. 121 και § 16 II 5 σελ. 192-193 και § 18 III σελ. 219-220. **Μπέης**, Μαθήματα πολιτικής δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες, 1984, § 8.3.2.4.2. σελ. 276-277. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 1 παρατηρ. αριθ. 3.1. σελ. 31 και § 18 παρατηρ. αριθ. 3.2.4.2. σελ. 278-279. **Ο ίδιος**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή § 4 III 3 σελ. 26-27, υπό το άρθρο 216 § IV 4 σελ. 961-963, υπό το άρθρο 324 § II 6 σελ. 1323 και υπό το άρθρο 331 § II σελ. 1341 και § III 1 σελ. 1343. **Ο ίδιος**, Το κύριο περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής, Δ. 12 § 3 παρατηρ. αριθ. 3.2.1. έως 3.2.3. σελ. 408-410. **Ο ίδιος**, Σχόλια, στη Δ. 2 (σελ. 164) και στη Δ. 13 (σελ. 838). **Ποδηματά**, ανωτ. Κεφ. Α' § 3 I 2 σελ. 100 επ. **Σταματόπουλος**, Ενημερωτικό σημείωμα, Δ. 15 σελ. 141-142 στην § 2.1. **Γεωργίου**, Δεδικασμένο - έννομη σχέση - προδικαστικό ζήτημα, ΕΛΔ 26, 1103 επ. (στον περιθ. αριθ. 7 σελ. 1104-1105). ΕφΑθ 87/2001 αδημ. στο νομικό τύπο. Μειοψηφία της ΕφΑθ 9845/1997 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 8908/1983 ΕΛΔ 25,366 με σύμφωνο σημείωμα **Χαρ. Παπαδάκη**, όπου κι άλλες παραπομπές. ΠΠρΑθ 16232/1983 ΕΛΔ 25,1439. ΜΠρΑθ 7374/1984 ΕΛΔ 26,1228. Βλ. όμως αντιθέτως τις : ΑΠ 386/2000 ΕΛΔ 41/1311, ΑΠ 610/1999 ΕΛΔ 41/369, ΑΠ 839/1999 ΕΛΔ 41/369, ΑΠ 1174/1999 ΕΛΔ 41/694, ΕφΑθ 3375/1992 ΕΛΔ 34/158 και ΕφΑθ 8204/1991 ΕΛΔ 33/865.

Ειδικότερα, στο πραγματικό του συγκεκριμένου κανόνα δικαίου, (στο οποίο προσδιορίζονται οι παραγωγικές προϋποθέσεις του οικείου - και ασκουμένου με την αγωγή - δικαιώματος : της έννομης συνέπειας - **Μητσόπουλος**, Η αναγνωριστική αγωγή (1947) σελ. 96-97. **Ο ίδιος**, Ανακοπή του εκ προσυμφώνου αγοραστού και κατόχου ακινήτου του πτωχού, επί καταχρηστική ασκήσει υπό του συνδίκου της δια πλειστηριασμού επισπευδομένης εκποιήσεως, ΕΛΔ 25 § V σελ. 883. **Κεραμεύς**, ανωτ. § 117 II σελ. 302. ΑΠ 9550/1998 ΕΛΔ 40,1101. ΑΠ 1025/1993 ΕΛΔ 35,1565. ΑΠ 683/1977 ΝοΒ 1978, 363), μπορεί να συμπεριλαμβάνεται (και) μία άλλη έννομη συνέπεια, δηλαδή ένα άλλο δικαίωμα, το οποίο προκαλείται από την εφαρμογή ενός άλλου, διαφορετικού, κανόνα δικαίου και είναι απαραίτητο ex lege, προκειμένου να παραχθεί η κύρια (: η αγωγική) έννομη συνέπεια. Στις περιπτώσεις αυτές, κατά τη βούληση του νόμου, η γέννηση της επιδιωκόμενης με την αγωγή έννομης συνέπειας εξαρτάται από την ισχύ της άλλης, της αποκαλούμενης προκριματικής, εξαρτώσας ή προδικαστικής (βλ. την ΚΠολΔ 331) (**Μπέης**, ΕρμΚΠολΔικ, Εισαγωγή, § 4 III 3 σελ. 26-7 και υπό το άρθρο 218 § III 2 δ' σελ. 972. **Κονδύλης**, ανωτ. § 12 II Β 1 σελ. 121 επ. και § 16 II 5 σελ. 192).

προοπτική, υπό το κράτος της οποίας θεωρητικώς είναι δυνατό να εμφανισθεί δικαστική απόφαση, που να δέχεται ως αποδεδειγμένα περιστατικά αντίθετα εκείνων, τα οποία θεωρήθηκαν ως αποδειχθέντα σε προηγηθείσα τελεσίδικη απόφαση. Και τούτο, διότι η δικαστική αυτή απόφαση θα εμφανισθεί στο κοινωνικό σύνολο ως αντινομούσα προς εαυτήν και μάλιστα αδικαιολογήτως, αφού πράγματι *prima facie* ο πολίτης δεν αντιλαμβάνεται πώς είναι δυνατόν η ίδια βιοτική σχέση λόγου χάρη να εμφανίζεται σε δικαστικές αποφάσεις άλλοτε ως ισχύουσα κι άλλοτε ως μη ισχύουσα²⁷. Αλλά, η αντινομία αυτή είναι μόνο φαινομενική, αφού - όπως ήδη λέχθηκε - συνιστά τη φυσική συνέπεια της νομοθετικής επιλογής του έλληνα νομοθέτη, περί του ότι το δεδικασμένο δεν καλύπτει και τις επί μέρους παραδοχές του νομικού συλλογισμού, ο οποίος στο πεδίο του δεδικασμένου λειτουργεί αποκλειστικά ως αδιάσπαστη ενότητα.

Πολλές δικαστικές αποφάσεις, παρ' όλα αυτά, δέχονται ότι δημιουργείται αυτοτελώς δεδικασμένο από τις παραδοχές της τελεσίδικης απόφασης περί των πραγματικών περιστατικών που αποτέλεσαν το πραγματικό του εφαρμοσθέντος κανόνα δικαίου.

Για παράδειγμα, τα δικαστήρια δέχθηκαν ότι, εάν έγινε τελεσιδικώς δεκτή αγωγή λόγω αδικοπραξίας και ζητήθηκε η αποζημίωση του ενάγοντος λόγω στέρησης των εισοδημάτων του για ορισμένο χρονικό διάστημα, τότε κατοχυρώνεται με ισχύ δεδικασμένου και η αναγκαία διάγνωση του δικαστηρίου ως προς την ύπαρξη του καθόλου δικαιώματος του ενάγοντος προς αποζημίωση, από το οποίο απορρέουν οι συγκεκριμένες αξιώσεις προς αποζημίωση²⁸.

Τα δικαστήρια στήριξαν την ερμηνευτική αυτή παραδοχή στην λανθασμένη αντίληψη ότι το βιοτικό γεγονός, από το οποίο πηγάζουν οι αξιώσεις που ασκήθηκαν με τις αγωγές (λ.χ. η παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του εναγομένου, στην αγωγή προς καταβολή αποζημίωσης λόγω αδικοπραξίας), συνιστά προδικαστικό ζήτημα, κατά την έννοια της ΚΠολΔ 331 το

²⁷ Περί του ότι οι έννομες σχέσεις, ως νομικά γεγονότα, δεν υπάρχουν (μόνο τα φυσικά γεγονότα υπάρχουν, δηλαδή γίνονται αντιληπτά με τις αισθήσεις), αλλ' αναγνωρίζονται ως ισχύουσες ή μη ισχύουσες από τα πολιτικά δικαστήρια, ως δικαιοδοτούντα προς τούτο - κατά το Σύνταγμα και την Πολιτική Δικονομία - Πολιτειακά Όργανα, βλ. **Μπέη**, Το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, Δ. 21 σελ. 51 υποσημ. αριθ. 78. **Τον ίδιο**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 338 § V 6 σελ. 1453. **Τον ίδιο**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 1 (3.2. σελ. 36-37) και (3.3.1. σελ. 37). **Τον ίδιο**, Η έννοια, η λειτουργία και η φύσις της δικαστικής αποφάσεως (1972), § 1 III 10 σελ. 68 επ. **Μητσόπουλο**, Ιστορική και δικανική γνώσις, ΝοΒ 36 § II σελ. 276 επ. ΕφΑθ 2936/1998 και ΜΠρΧαλκίδας 274/1991 αδημοσίευτες στο νομικό τύπο. Βλ. επίσης - χωρίς δογματική θεμελίωση - τις αποφάσεις : ΠΠρΒερ 110/1983 ΝοΒ 31,858 = Αρμ. ΛΖ, 662 και ΜΠρΑθ 6051/1974 ΝοΒ 22,838.

²⁸ Βλ. χαρακτηριστικά τις ΑΠ 525/1981 ΝοΒ 1982,61 και ΕφΑθ 4414/1992 Δ. 1992, 916 με αντίθετες παρατηρήσεις **Κ. Μπέη**.

οποίο αναφέρεται στην αναγνώριση από μέρους του δικαστηρίου μίας γενικής υποχρέωσης προς αποζημίωση και συνεπώς καλύπτεται με ισχύ δεδικασμένου από την προηγηθείσα τελεσίδικη απόφαση²⁹ με περαιτέρω έννομο αποτέλεσμα, να μην επιτρέπεται η επανάκρισή του σε μεταγενέστερη δίκη προς καταβολή στον ενάγοντα περαιτέρω αποζημίωσης που απορρέει από την ίδια αδικοπραξία. Ενώ το εκάστοτε κρίσιμο βιοτικό γεγονός (και, στο παράδειγμά μας, η αδικοπρακτική συμπεριφορά του εναγομένου) δεν αποτελεί προδήλως προδικαστικό ζήτημα σε καμμία δίκη (αρχική και επόμενες), αφού απλώς είναι το πραγματικό του κανόνα δικαίου (εν προκειμένω της ΑΚ 914), το οποίο το δικαστήριο καλείται να εφαρμόσει κάθε φορά που ασκείται αξίωση αποζημίωσης²⁹. Με άλλα λόγια, η αδικοπραξία του δράστη συνιστά προϋπόθεση κατά τη λειτουργία του κανόνα δικαίου, προκειμένου να επέλθει η έννομη συνέπεια (: η ένδικη αξίωση που ασκείται με την αγωγή)³⁰ και γι' αυτό είναι αναγκαίο να κρίνεται και να επανακρίνεται κάθε φορά που άγεται προς εκδίκαση αξίωση προς αποζημίωση μεταγενέστερης ζημίας του παθόντος³¹,

²⁹ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, § 8 III (γ) σελ. 65. **Ο ίδιος**, Τα αντικειμενικά όρια του δεδικασμένου κατά το ελληνικό δίκαιο, Δ.19 § 7 σελ. 719-720.

³⁰ Κατά τη θεωρία της «λειτουργίας του κανόνα δικαίου», την οποία υιοθετεί ο ΚΠολΔ, με το άρθρο 216 § 1α' αυτού, ο κανόνας δικαίου έχει δύο σκέλη : 1) το σκέλος στο οποίο αναπτύσσεται το πραγματικό, δηλαδή η βιοτική σχέση που ο κανόνας αυτός ρυθμίζει και 2) το σκέλος στο οποίο διαγράφεται η έννομη συνέπεια, η οποία επέρχεται αυτοθρόως, από τη στιγμή που θα πραγματοποιηθούν τα γεγονότα που συγκροτούν το πραγματικό του (**Κονδύλης**, ανωτ. § 16 II 3 σελ. 190-1. **Κεραμέυς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, II έκδ. 1986, § 75 σελ. 204 επ. **Απ. Γεωργιάδης**, Η «συρροή αξιώσεων» επί συνδρομής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης, Δ. 6, § IV 1 σελ. 56. **Αστ. Γεωργιάδης**, Εισαγωγή και θεμελιώδεις έννοιες αστικού δικονομικού δικαίου, 1997, § 3 II 1 σελ. 52 επ. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, § 4 III σελ. 23 επ. και υπό το άρθρο 216 § IV 1-3 σελ. 961-3. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδ. § 5 αριθ. 3 σελ. 112 επ. **Ο ίδιος**, Το κύριο περιεχόμενο του δικογράφου της αγωγής, Δ. 12 § 3.2. σελ. 408. **Βερβενιώτης**, Η αοριστία της αγωγής και ο αναιρετικός της έλεγχος, ΝοΒ 27 § II Α σελ. 1564 και Αναιρετικά κείμενα, 1993, σελ. 3 επ. ΑΠ 412/1986 ΕΛΔ 28,440. ΕφΑθ 2936/1998, ΕφΑθ 2519/1997 και ΕφΚρ 325/1994, αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 6435/1987 ΝοΒ 36,364. ΕφΑθ 10371/1986 ΕΛΔ 29,139. ΕφΑθ 2822/1986 ΕΛΔ 27,701. ΕφΑθ 5454/1986 ΕΛΔ 28,1448 και Δ. 18,203. ΕφΑθ 7555/1985 ΕΛΔ 26,1407. Βλ. και την διατύπωση της ΑΠ 1266/1989 ΕΛΔ 32,790).

³¹ Βλ. **Μπέη**, Ενημερωτικά σημειώματα, Δ. 21 σελ. 572 επ. και Δ. 23 σελ. 921. **Τον ίδιο**, Τα αντικειμενικά όρια του δεδικασμένου στο ελληνικό δίκαιο, Δ. 19 § 7 σελ. 719. Πλειοψ. της ΕφΑθ 2786/1992 ΕΛΔ 1993,365 και ΑρχΝ 1992,650 με σύμφωνο ενημερωτικό σημείωμα **Νικολαΐδη**. Η λανθασμένη αυτή θέση της νομολογίας συνιστά τον πυρήνα, στον οποίο στηρίζεται η αποκαλούμενη θεωρία περί του αποκαλούμένου «σχετικού δεδικασμένου» (Βλ. σχετικώς, **Αρβανιτάκη**, ανωτ. σελ. 36 επ. **Κουσουλή**, στον ΚΠολΔ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 322 στις § § 3 και 4 σελ. 641 επ. **Τον ίδιο**, Αρμ. 1996,1293. **Ποδηματά**, ανωτ. σελ.79 επ.), η οποία πράγματι αμφισβητεί πλαγίως μεν καιρίως δε το δόγμα του δεδικασμένου, ως επιλογή του έλληνα νομοθέτη να μην περιβάλλονται με τη δεσμευτική ισχύ του δεδικασμένου οι παραδοχές της τελεσίδικης δικαστικής απόφασης περί του πραγματικού του εφαρμοσθέντος κανόνα δικαίου.

ακριβώς επειδή 1) κατά την έννοια της ΚΠολΔ 331, το προδικαστικό ζήτημα δεν είναι ποτέ πραγματικό περιστατικό (βιοτικό συμβάν, όπως η παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του δράστη αδικοπραξίας), παρά - όπως ανωτέρω λέχθηκε - μία άλλη έννομη συνέπεια, βάσει άλλης διατάξεως νόμου, πέραν εκείνης στην οποία στηρίζεται κυρίως η ένδικη αξίωση³². Ειδικότερα, όταν στο δικονομικό δίκαιο εξοπλίζονται με δεδικασμένο οι προδικαστικές έννομες σχέσεις, αυτές είναι ακριβώς έννομες σχέσεις που το ουσιαστικό δίκαιο θέτει ως *negotia essentialia* για να γεννηθεί η επίδικη έννομη σχέση. Υφίστανται δηλαδή δύο έννομες σχέσεις : μία η προκριματική και μία η αποτελούσα το αντικείμενο της συγκεκριμένης δίκης, που είναι και η συνέπεια της πρώτης. Ενώ στην εξεταζόμενη περίπτωση, η αξίωση αποζημίωσης κατά την εφαρμοστέα διάταξη της ΑΚ 914, δεν εξαρτάται από άλλη έννομη σχέση (ήτοι από άλλη έννομη συνέπεια), παρά αποκλειστικά από την ζημιογόνο συμπεριφορά του δράστη, δηλαδή από πραγματικό γεγονός και επομένως η ΚΠολΔ 331 είναι εξ ορισμού ανεφάρμοστη, 2) η αξίωση αποζημίωσης που τίκτεται από αδικοπραξία, αναφορικά με την εξελισσόμενη στη διαδρομή του χρόνου ζημία, είναι προδήλως μία και ενιαία³³, η οποία όμως αποκτά νέο αντικείμενο, κάθε φορά που το ζημιογόνο γεγονός αναδίδει νέα ζημία³⁴, αντιστοίχως δε η ζημία αυτή αποτελεί και το αντικείμενο ιδίας αξίωσης του παθόντος και περαιτέρω το αντικείμενο ξεχωριστής δίκης, **η τύχη της οποίας κατ' ουδεμία διάταξη νόμου επηρεάζεται από την τύχη της αρχικής**. Συνεπώς, η αξίωση που προβάλλεται σε μεταγενέστερη δίκη αποζημίωσης, επειδή το ίδιο ζημιογόνο γεγονός είναι πρόξενος και άλλης - πέραν της αρχικής - ζημίας, είναι τελείως διαφορετική εκείνης που ήδη κρίθηκε τελεσιδίκως³⁵ και βεβαίως δεν αποτελεί μέρος αυτής³⁶ όπως (λανθασμένως) δέχεται η σχετική νομολογία και 3) **η ερμηνευτική κατασκευή, κατά την οποία η απόφαση που επιδικάζει συγκεκριμένο ποσό αδικοπρακτικής αποζημίωσης περιέχει και τη σιωπηρή διάγνωση περί της αφηρημένης αξιώσεως του ενάγοντος προς αποζημίωση, είναι άγνωστη**

³² **Μπέης**, Ενημερωτικό σημείωμα, Δ. 21 σελ. 576 (στην § 6) και ΕρμΚΠολΔ υπό το άρθρο 324 § II 3 σελ. 1321. **Γεσίου- Φαλτσή**, στο συλλογικό έργο «Η πολιτική δικονομία από την θεωρία στην πράξη», σελ. 111. **Κουσουύλης**, Η νομική φύση του δεδικασμένου (1988), § 155 II 1 σελ. 933. **Καργάδος**, στο Αφιέρωμα Τσιριντάνη, σελ. 253 υποσημείωση αριθ. 64.

³³ **Μπέης**, Ενημ. σημ. Δ. 23 σελ. 921.

³⁴ Βλ. τη μειοψηφία της ΟλομΑΠ 40/1996 ΕΛΔ 37,1534 και τις ΕφΑΘ 809/2001, 821/2001 και 822/2001, αδημοσίευτες στο νομικό τύπο. Βλ. επίσης : **Μπαλή**, ΕνοχΔ, έκδ. 1969, § 17.1 σελ.69-70. **Γαζή**, στην ΕρμΑΚ, Εισαγ. άρθρων 291-292 περιθ. αριθ. 27 και 30. **Λιτζερόπουλο**, Στοιχεία ΕνοχΔ, § 55 σελ. 57 επ. και ιδίως § 58 Δ σελ. 61. **Φουρκιώτη**, ΕλληνΕνοχΔ, § 34 IV 3 σελ. 517. **Σταθόπουλο**, ΓενΕνοχΔ II § 11 IV σελ. 32).

³⁵ Βλ. **Ποδηματά**, ανωτ. σελ. 87.

³⁶ Βλ. **Κονδύλη**, ανωτ., § 19 I 4 σελ. 228 επ.

στο θετικό δίκαιό μας, επειδή δεν υπάρχει σ' αυτό διάταξη νόμου, η οποία να καθιερώνει την γενική υποχρέωση προς αποζημίωση ως προϋπόθεση κάθε αξίωσης για την ανόρθωση κάθε ζημίας (παρούσας και μέλλουσας) που προκλήθηκε από την αδικοπραξία³⁷. Συνεπώς, καταδεικνύεται νομίζομε ότι η προπαρατεθείσα ερμηνευτική εκδοχή των αποφάσεων που προαναφέρθηκαν συνιστά κατά τη γνώμη μας μη ανεκτή ερμηνεία *contra legem*, η οποία καθιστά - ανεπιτρέπως συνταγματικώς - τη νομολογία νομοθετούσα.

³⁷ **Μπέης**, Ενημερωτικά σημειώματα, Δ. 21, σελ. 576 (στην § 6) και Δ. 23 σελ. 920 επ. (στην § 4). Βλ. και **τον ίδιο**, υπό άλλη αιτιολογία, καταλήγουσα όμως στο ίδιο συμπέρασμα, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, § 8 III (γ) σελ. 66.